

Posudzovanie páchatel'ov a svedkov z prostredia organizovaného zločinu

prof. PhDr. Anton Heretik, PhD.

Katedra psychológie FiF UK

Bratislava

MUDr.Andrea Heretiková Marsalová

REA - Ambulancia psychiatrie a psychoterapie, s.r.o.

Bratislava

ÚZČPP

Znaky organizovaného zločinu

(Kaiser 1989)

- vytváranie stabilných skupín
- hierarchická organizácia
- plánovitá činnosť s deľbou práce
- podiel na ilegálnom obchode
- flexibilná technika a mnohonásobná voľba metód a budovanie infraštruktúry
- internacionalita až globalizácia

Klasifikácia skupín organizovaného zločinu

(Ivor 2008)

- **1) Príležitostná skupina**
- **2) Partia**
- **3) Organizovaná kriminálna skupina**
- **4) Zločinecká organizácia**

PÁCHATELIA

Problémy s posudzovaním páchatel'ov z prostredia organizovaného zločinu

- Vyšetovanie a vznesenie obvinenia
- Obvinenia založené výpovediach chránených/utajovaných svedkov
- Odmietnutie podrobiť sa znaleckému posudzovaniu
- Spochybnenie už podaného znaleckého posudku z dôvodov zaujatosti, či neodbornosti

Anamnéza M.Č.

RA

- suicídium tety
- abúzus alkoholu otca
- kriminalita brata

OA

- Pôrod a psychomot.vývin v norme
- ZŠ slabší prospech, poruchy správania
- SOU automechanik, šofér, lesný robotník
- Od r. 1992 podnikanie – kúpa-predaj, SBS, stavebníctvo, bary, fitnessy, erotické salóny ai
- Psychosexuálny vývin – promiskuitný, rozvedený, bezdetný
- Záujmy: šport, posilňovanie, zvieratá, právnická literatúra

Anamnéza M.Č.

ZA

- Vyšší TK (modrá knižka), bežné úrazy, bez psychiatrickej anamnézy

KA

- 1.stíhaný ako 19 ročný
- 6krát odsúdený (krádeže, ozbrojovanie, rozkrádanie, ublíženie na zdraví, vydieranie)
- Od r. 1998 vo VV a VTOS
- 2010 odsúdený za 6 vražd na doživotie

Anamnéza M.Č.

ZA

- Vyšší TK (modrá knižka), bežné úrazy, bez psychiatrickej anamnézy

KA

- 1.stíhaný ako 19 ročný
- 6-krát odsúdený (krádeže, ozbrojovanie, rozkrádanie, ublíženie na zdraví, vydieranie)
- Od r. 1998 vo VV a VTOS
- 2010 odsúdený za 6 vražd na doživotie

Znalecké posudky na M.Č.

1. 1998 MUDr.M.Vitešník, MUDr.A. Stankovič a prom. psych.T. Novodvorská
2. 2005 prof. PhDr.A. Heretik, PhD.
3. 2006 doc.PhDr.M.Gažiová,CSc
4. 2006 – 2008 4x doc.MUDr.E.Kolibáš, CSc, prof.MUDr.V.Novotný,CSc, prof. PhDr. A.Heretik, PhD.
5. 2009 prof.PhDr.A.Heretik,CSc.
6. 2009 PhDr.R.Máthé,PhD + 2 doplňky
7. 2009 doc.PhDr.M.Gažiová, CSc
8. 2009 PhDr.L.Netík,CSc.+2 doplňky

Závery znaleckých posudkov

- **1998 Vitešník, Stankovič, Novodvorská** Mierna slaboduchosť abnormne štrukturovaná osobnosť s menej priaznivou prognózou.
- **2005 Heretik** Intelekt na úrovni dolného pásma priemeru, výrazná afektívna labilita a impulzivita, zvýraznená agresivita, dissociálna porucha osobnosti.
- **2006-2008 Kolibáš, Novotný, Heretik** bez známk psychickej poruchy, odmietnutie spolupráce
- **Máthé 2009** Intelekt v pásme priemeru, osobnosť abnormne štruktúrovanú, s príznakmi dissociálnej poruchy osobnosti.
- **Gažiová 2006, 2009** Intelektová kapacita pásme nadpriemeru. Osobnosť je diferencovaná, so znakmi neurotizácie, psychastenickými črtami, extrovertovaná, spoločenská, "bez prítomnosti asociálnych a antisociálnych tendencií... bez inej psychopatologickej stigmatizácie". Nedostatok prosociálnosti sa javí psychoterapeuticky riešiteľný.
- **Netík 2009** Intelekt v pásme priemeru. Osobnosť posudzovaného je ľahko nevyrovnaná, s rysmi stability, flexibility, veľmi slabé impulzy k agresívnym reakciám sú bežne tlmené pomocou inhibičných mechanizmov. Hodnotová orientácia je vcelku diferencovaná. Budúcnosť posudzovaný vníma pozitívne, k minulosti má ambivalentný stav.

Trestnoprávne dôsledky znaleckých posudkov

1/ trestná zodpovednosť

2/ motivácia trestnej činnosti

3/prognóza resocializácie

Spoločenské dôsledky znaleckých posudkov

- **Masmediálna atmosféra**
 - Články v časopisoch Nový Čas, Plus 7 dní, Šarm
 - Murín: Mafia na Slovensku – osudy bossov Černákovej éry
 - Murín : Boss všetkých bossov –Mikuláš Černák
 - Murín, Kičin :Mikuláš Černák
 - M. Černák: Prečo som prelomil mlčanie
- **Spoločenské povedomie o forenznej psychológii a psychiatrii**

SVEDKOVIA

Vierohodnosť

Schopnosť individua vierohodne vypovedať ku konkrétnemu obsahu.

Osobitne sa posudzuje:

- všeobecná vierohodnosť
- špecifická vierohodnosť

Alternatívne pojmy: pravdovravnosť, dôveryhodnosť/
hodnovernosť, pravdivosť výpovede

- schopnosť vypovedať (Aussagenfähigkeit)
- ochota vypovedať (Aussagewilligkeit)

(Leferenz 1972)

Všeobecná vierohodnosť

Relatívne stabilná vlastnosť (psychologické predpoklady) osoby vierohodne vypovedať.

Čiastkové faktory:

- **Vek**
- **Intelektové schopnosti** (u detí mentálny vek)
- **Štruktúra a integrita osobnosti** (vrátane emocionálnych a mravných komponentov a prítomnosť resp. neprítomnosť psychopatológie)

Všeobecná vierohodnosť psychopatolog. kontraindikácie

- **Mentálna retardácia** (u ľahkej relatívna, u strednej a ťažkej absolútna)
- **Demencia** (v závislosti od stupňa)
- **Špecifické poruchy pamäti** (amnesticko-konfabulatórny sy)
- **Akútne psychotické poruchy** – schizofrénia, afektívne poruchy s bludmi
- Niektoré **poruchy osobnosti** (histriónska s pseudológia fantastica)

Posudzovanie všeobecnej vierohodnosti

Klinické metódy

- rodinná a osobná anamnéza
- pozorovanie správania pri vyšetrení
- dokumentácia, produkcia probanda

Psychodiagnostické metódy

- vývinové škály
- výkonové metódy schopností
- projektívne a semiprojektívne metódy
- subjektívne m. (dotazníky, inventória, škály)

Špecifická vierohodnosť

Vierohodnosť výpovede ku konkrétnemu právne relevantnému obsahu.

Miera súladu výpovede so skutočnosťou.

Predpoklad zachovaná všeobecná vierohodnosť + parciálne faktory:

- 1) Obsahová zložitost' mnestického materiálu
- 2) Motivačné faktory
- 3) Situačné faktory

Štandardné a semištandardné metódy špec.vierohodnosti

REALITY MONITORING (Sporer 1997)

8 kritérií: jasnosť, percepčné informácie, priestorové informácie, časové informácie, dojmy/afekty, rekonštruovanie príbehu/ deja, reálnosť, kognitívne operácie

SVA (CBCA) (Granhag & Stromwall 2004)

- 1) Štruktúrované interview
- 2) Obsahová analýza 19 kritérií CBCA
- 3) Validizačný kontrolný protokol

Kazuistika č.1 svedok Viktor M.

- 27-ročný

RA: bez neuropsychiat.a krim. záťaže

OA: „sídľiskové dieťa“, šport, ZŠ a SOU-kuchár, odr.18 r. tréner bojových umení, „biletár“, vymáhač, šofér a osobný strážca šéfov zločineckej skupiny

Záľuby: karate, kickbox, thaibox, chov bojových psov

Slobodný, bezdetný, 7-ročný partner.vzťah

Zdrav.anamnéza: športové úrazy, nefajčiar, abstinent, rekreačne marihuana a kokaín, pravidelne steroidy, podporné látky

Kazuistika č.1 svedok Viktor M.

2x vyšetrený na vierohodnosť(2012,2013) ako chránený svedok v tr.činách §§ 296 (zloč.skupina), výtržníctva (364), ublíženia na zdraví (155), drogy (172), prípravy úkladnej vraždy (144) ai. bratislavskej skupiny „P....v“.

Nález:

- Intelekt .schopnosti – horná hranica priemeru, mnestické – stredné pásmo priemeru, bez deterioračných zmien
- Osobnosť simplexná, abnormne štrukturovaná, zvýraznenie agresivity, dissociálny vývoj
- -Všeobecná i špecifická vierohodnosť plne zachované

Kazuistika č.2 svedok L. H.

- 58-ročný
- **RA:** bez neuropsychiat. a krim. záťaže
- **OA:** „problémové dieťa“, ZŠ a SŠ stroj.,
- **Profesie:** pracoval ako technik, od r.1989 podniká – poľnohospodárstvo, hotel, diskotéka, DPH podvody, „člen korešpondent“ v mafii
- **Partnerstvá:** 3x ženatý, 7detí
- **Záľuby** – chov (levica)
- **Zdrav.anamnéza:** nadváha, hypertenzia, DM,
- soc. konzument alkoholu, nefajčiar, 1x kokaín

Kazuistika č. 2. svedok L. H.

Vyšetrenie vierohodnosti v r. 2011 (Dr. Máthé) , § 172 (drogy. marihuana):

- priemerné intelekt. a mnestické schopn.
- osobnosť extrovertovaná, egocentrická, antisociálne tendencie, citovo chladný, hostilný
- dg bez známk psychózy, či závislosti
- všeob. vierohodnosť zachovaná
- špec. vierohodnosť znížená – účelová motivácia, selektívnosť, sebaaprezentácia

Kazuistika č. 2. svedok L. H.

Vyšetrenie vierohodnosti v r. 2017, svedok v mnohých tr. činoch úkladnej vraždy §144, (ako svedok má odložené tr. stíhanie pre úkladnú vraždu, spolupáchateľstvo v ďalších)

- Intelektové a mnestické schopnosti priemerné, ale so známkami deteriorácie na báze organicity
- Dissociálna porucha osobnosti (agresivita, citový chlad, egocentrizmus, chýbanie empatie, poruchy vyšších citov)
- Všeobecná vierohodnosť (začínajúca deteriorácia, p.o.) znížená, ale nie forenzne významným spôsobom
- Špecifická vierohodnosť (účelová motivácia, mnestické problémy - čas. lokalizácia, sukcesia) znížená

Posudzovanie vierohodnosti u príslušníkov org.zločinu

1. Výpovede sú často jedinými dôkazmi proti bossom a ostatným prísluš.org.zloč.
2. Probandi sú často abnormné osobnosti
3. V minulosti opakovane tr.stíhaní
4. Sú motivovaní vypovedať dohodami o odložení obvinenia, dohodou o treste ai.
5. To všetko je obsahom námietok obhajcov obvinených
6. Osobitý dôraz na pos. špecific. vierohod.

Vierohodnosť ako znalecký problém – niektoré závery I.

- Posudzovanie vierohodnosti je zložitý proces má svoje kognitívne, emocionálne a aspekty
- Závery majú byť pravdepodobnostné
- Komplexné posúdenie všeobecnej a špecifickej vierohodnosti je možné len u svedkov a poškodených
- U obvinených sa môžeme vyjadriť len ku všeobecnej vierohodnosti

Vierohodnosť ako znalecký problém – niektoré závery II.

- Posúdenie vierohodnosti má byť založené na komplexnom psychologickom vyšetrení
- Špecifické (semištandardné) metódy môžu byť len doplnkom
- O pravdivosti výpovede vždy rozhoduje súd, nie znalec !!!